

**PUBLICATIE SAPTAMINALA EDITATA DE
GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL**

ANUL II • NR. 25 • 28 Iunie — 4 Iulie 1991

DIN SUMAR:

- **Dosarele „22”:** fragmente din istoria rezistenței anticomuniste
- **Supraviețuitori ai ambelor tabere, partizani și securiști, mărturisesc**
- **Cronica ideilor politice**
- **Ecuație cu două necunoscute: stinga și dreapta**
- **Opinia publică despre spectrul politic**

Istorie nescrisă

„Părinți, de ce ne-ați vîndut comunismului?” întrebau, prin intermediul unei pancarte, un grup de elevi bucureșteni, pe care contestarea trecutului și prospectarea viitorului îi aduseseră în Piața Universității. În percepția acestor adolescenți, născuți la aproape două decenii după lichidarea rezistenței armate din munți, generațiile trecute erau împovărate de obediința cu care părinții lor și părinții părinților lor se lăseseră striviți de comunism.

Lumea românească se zbate între două polarități extreme: rezistența în munți și „fenomenul Pitești” — observa cîndva Bogdan Ghiu. Între un eroism sinucigaș și un colaboraționism total. Iar în ultima jumătate de veac, istoria cotelor Mari i-a plăcut să îl strivească pe eroi și să îl răsfășe pe colaboraționiști.

Zăvoia prezentului, devastat de violență, șomaj, corupție, intoleranță, vrajbă și descurajare, favorizează perceperea excesivă a zonei de umbră a poporului nostru. De zona luminoasă aproape că nu-și mai amintește nimeni.

Vă propun ca astăzi să îi chemăm printre noi pe eroii de care nu-și mai amintește nimeni. Pe cei morți în munți. Pe cei prinși și omorîți în bălțile prin închisori. Pe cei pe care destinul i-a ucis fără să-i răsplătească măcar cu un mormint și o cruce. Pe cei care au pus onoarea României mai presus decît propria lor viață.

Cum s-au adunat? Ce le-a dat curaj? Care erau numele lor, cum arătau chipurile lor? Cum au trăit? Cum au luptat? Cum au murit? Un prim răspuns — un început de răspuns — încearcă să fie schițat în paginile acestui număr. O primă etapă a unei îndelungi reconstituiri. Un prim pas pe drumul recunoștinței.

Nimeni nu moare în zadar, s-a spus. „Fiecare om ucis pe nedrept e un sfînt.” Care e lucrarea acestor sfîni, care ar trebui să inunde cerurile de deasupra noastră? La ce a folosit sacrificiul lor? Ne va face mai drepți amintirea faptelor lor, sau totul se va îngropa în uitare?

În grașele Franței, multe plăci pe care scrie: „Aici a murit un erou necunoscut”, marcînd locurile în care nemții îi vinaseră pe partizani, sunt mereu acoperite de flori. La noi, poate singurele morminte ale unor împușcați la care oamenii vin cu flori sunt mormintele fostei perechi prezidențiale.

De curînd, tocmai cînd credeam că suntem mai coplesii decît orîcînd de lașitate, un nou val de eroi s-a ridicat spre moarte. Nicîl despre ei nu știm prea multe. O istorie nescrisă se așează peste altă istorie nescrisă. Iar asupra celor care duc mai departe lupta — o luptă a cămășilor albe, a cîntecelor și a aplauzelor — se abate, dezlănțuită, furia bitelor și topoarelor.

E scris în destinul nostru că zona de umbră să o sacrifice de-a pururi pe cea luminoasă, ținînd întreaga colectivitate în captivitatea unui dezastru perpetuu? Există, într-adevăr, un avertisment ancestral al marilor catastrofe care macină, din interior, lumea românească — de care puțini dintre noi pareau dispuși să ia aminte. Căci balada noastră fundamentală — „Miorița” — este în fond, relatarea unui omor: dintre cele trei personaje ale poemului, doi sunt ucigași, iar unul — cel mai bun — este victimă.

Sub semnul sacrificiului mioritic stau cei mai buni dintre noi: cei căzuți în decembrie, cei martirizați în iunie.

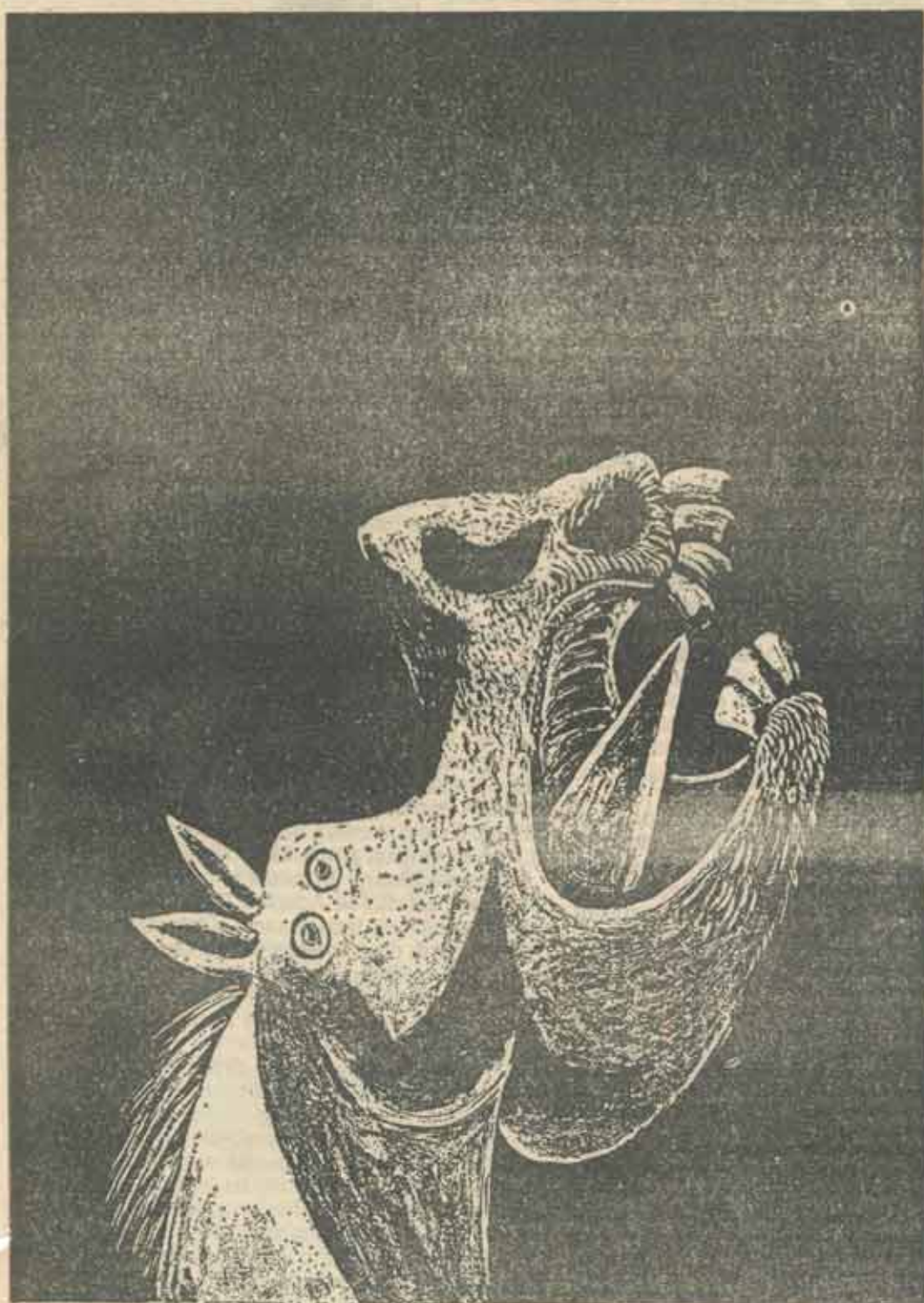
S-a încercat să se argumenteze că sacrificiul mioritic este înrudit cu cel cristic, că spiritualitatea românească este pătrunsă de un creștinism protoistoric. Dar moartea „drăguțului baci” e o întimplare tainică, îngropată în liniștea și cvasi-indiferența naturii. Așa cum trupurile și faptele partizanilor dorm, neștiute, în liniștea munților. Moartea lui — moartea lor — lasă lumea la fel de bună sau de rea, în orice caz la fel de vulnerabilă — ca și înainte. Sacrificiul mioritic este atemporal, repetitiv și absolut nefolositor în planul vieții comunitare: nimeni nu are nimic de cîștigat în urma lui.

Sacrificiul cristic este, dimpotrivă, unic și izbăvitor. El împarte timpul într-un trecut al morții și un viitor al vieții. După consumarea lui, toți oamenii — victime și călăi deopotrivă — au deschis, înaintea lor, calea minții.

Dacă poporul nostru ar asimila, adînc și adevărat, creștinismul, sacrificiul mioritic — sacrificiul celor mai buni dintre noi, sacrificiul erorilor — și-ar pierde gratuitatea și ar deveni sacrificiu cristic, izbăvitor. Atunci blestemul permanentei devorări a elitelor, care constituie, probabil, cea mai dureroasă dominantă a istoriei noastre, s-ar risipi și s-ar putea instaura o perioadă de pace. După atîta suferință și sînge ar trebui, în sfîrșit, să facem pasul acesta.

Ar trebui ca, în sfîrșit, să ne creștinîm.

VICTOR BARSAN

„Poți să păcălești tot poporul o parte din timp, poți să păcălești o parte din popor tot timpul, dar nu poți să păcălești tot poporul tot timpul.”

ABRAHAM LINCOLN

ZAPPING

...dorința de a cuceri un maxim de audiență a provocat respingerea crescândă a mesajelor publicitare de către telespectatori, care au inventat, fără să-și dea seama, așa-numitul zapping, adică evitarea spoturilor publicitare prin acționarea telecomenzii (Nathalie Coste-Cerdan, Alain Le Diberdier, Televiziunea, colecția „Repere-Sociologie”, editura Humanitas, 1991, pp.29-30). O fi ea, televiziunea română specializată în publicitate făcută puterii, chiar și mascată în publicitate normală, sub formă de diverse firme și magazine, dar ce se poate face când procentul de telecomenzi din căminele noastre este încă sub orice limită? Nu ne-am înecat de tot în publicitate, dar cu câtă plăcere am practica, mai ales la ore de vîrf, zapping-ul! Dar cine să facă efortul supraomnesc de a se ridica din fotoliu? Cel care reușesc ajung direct în stradă.

Neavînd binecuvîntata telecomandă, nu am putut să nu mă uit la reluarea Revoluției române în direct. S-a sfîrșit, ca de obicei, pe o mare, senzațională promisiune, cu încă un „va urma” care ne-a lăsat — a cita oară? — cu gura căscată, dar care, ca de obicei, nu va fi urmat de nimic. Am putut, însă, afla ceva despre cum, în noaptea de 22 spre 23 decembrie (obiectul episodului de față), d-l Ion Iliescu s-a făcut responsabil de imixtiune în ierarhia armatei, producînd aberația dublei comenzi, provocatoare de haos și catastrofe. Am devenit

foarte atenți la cele afirmate de generalul Tudor. Am putut constata, o dată pentru totdeauna, criminalalele chemări în jurul televiziunii, pe străzi, precum și apelul de-a dreptul metafizic: „Nu dormiți!”. O contradicție, însă: eram în același timp chemați la televiziune, la radio, pe străzi și somați să rămînem în contact, în transmisie directă, în fața televizoarelor. Contra-revoluția avea nevoie și de actori, și de public, separație în masa populației ce se manifestă și azi, amplificată, adîncită, la maximum. În timp ce unii mureau, alții se arătau, erau văzuți, pozau în „eroi” și se întipăreau pe retinele alți de averse. Mulți dintre cei care i-au văzut atunci nu îi mai pot uita. A renunța la aceste figuri ar fi aproape cu a renunța ei înșiși. Morții din jurul punctelor de foc au rămas o abstracțiune. În acea noapte nu s-au arătat imagini de exterior, sau prea puține și prea vagi, evitate, refutate de privitori. Revoluția însăși a rămas o abstracțiune, restrîngîndu-se încetul cu încetul la dimensiunile unui album de familie. Rămînera pe străzi și rămînera în contact direct nu erau decît două forme de păstrare sub control. Atunci

a avut loc fatala fisurare — care nu a încetat să progreseze — a societății românești. Încolo, d-l Iliescu nu s-a temut. Nici nu avea de ce. Evident că mai sînt mulți aceia care vor lua drept nelînficcare ceea ce nu e decît cinism. Unde au fost în 13 iunie curajul și singele rece ale președintelui? Dar civilul Voica, cum reușise el să și-l subordoneze pe generalul Stănculescu?

Asta ni s-a arătat, asta am văzut. Dar cum vom vedea ceea ce nu o să ni se arate? Filmul pe care îl comentez practic la perfecțiune principiul adevărurilor împinse în față, în spatele cărora stă bine ascuns adevărul, unicul. Multiplicînd la nesfîrșit întrebările, cu afit mai mult cu cît, de cele mai multe ori, pertinent formulate, realizatorii nu fac decît să acrediteze existența unui mister în veci de nepătruns. Adevărurile, probabil foarte simple dar deosebit de „periculoase” (pentru cine?) sînt împinse în spatele întrebărilor retorice — tehnică clasică de aminare, de „epicizare” folietonistică a unui fapt brutal, banal de simplu. Ni se dă iluzia anchetării, iluzia căutării adevărului. Drumul spre adevăr este lungit artificial. Adevărul

mărunt, prefăcut în pulbere, devine de negăsit. Pretinzînd că se află în căutarea adevărului, filmul cu pricina nu face decît să-l distrugă, să-l facă să dispară. Reciclarea, spălarea aceasta a adevărului în adevăruri ne poate ține în loc o viață întreagă, o istorie. Cît de profund sună apelul: „Nu dormiți!”. Adică: nu pierdeți din ochi televizorul, nu vă uitați în altă parte. În seara asta — revoluție! Nu dormiți! S-ar putea să visați adevărul!

De-atunci tot dormim cu ochii deschiși, ațintiți asupra televizorului. Așteptăm, în „liniște”, ordonați, revoluția. Cît despre zapping, unul total, comutare cu zero, tot puterea a fost cea care ni l-a prilejuit, cu un an în urmă. Nouă pare a ne fi peste puteri. Așteptăm, cine știe, să ne vedem pe noi înșine pe micul ecran, deși știm foarte bine că n-am părăsit nici o clipă fotoliul revoluției. Totul e posibil! Cei chemați în decembrie pe străzi acolo au rămas: continuă să se lupte cu teroriștii. Noi, cei mai mulți, am ascultat de celălalt îndemn. La fel de nevăzuți, eroii și „teroriștii” se confundă, pentru noi, într-o aceeași fantasmă. Vom reuși ceva, cît de cît, cînd vom fi în stare să stingem cu propriile noastre eforturi televizorul. Abia atunci va începe revoluția. Da, să-l închidem, închizînd în el fantasmale și încercînd să vedem dacă în jurul nostru a mai rămas ceva.

BOGDAN GHIU

Important!

La solicitările cititorilor din țară vă informăm că, datorită majorării prețului publicației noastre, costul unui abonament trimestrial este de 204 lei; suma respectivă poate fi expediată prin mandat poștal pe adresa: Redacția Revistei „22”, Calea Victoriei 120, Oficiul poștal 22, București. Totodată, cititorii sînt rugați să semnaleze în scris, la aceeași adresă, neregulile privind difuzarea,

ÎN ATENȚIA DIFUZORILOR PARTICULARI

Redacția Revistei „22” face cunoscut DIFUZORILOR PARTICULARI că, începînd de la acest număr, remiza a crescut de la 20% la

25%

Plata se face anticipat la redacție, acceptîndu-se un retur de maxim 10%. Cei interesați ne pot contacta la adresa Calea Victoriei 120, etaj 1 — Serviciul Difuzare.

În loc de cronica parlamentară

CIORBĂ CARE NU EXISTĂ

Săptămîna trecută deputații țărăniști erau la Cameră și participau la scrutinul privind Legea Siguranței Naționale. Bineînțeles că au votat împotriva, dar faptul însuși că se aflau în sală mi-a amintit o întîmplare de acum două săptămîni căreia poate îi acord, post-festum, o importanță exagerată. Mai înainte ca proiectul legii să intre în dezbatere, domnul deputat Valentin Gabrielescu a declarat că grupul parlamentar P.N.T.-c.d. se va retrage pe tot timpul dezbaterilor. Domnul Ion Moldovan (F.S.N.), membru în comisia pentru apărare și asigurarea ordinii publice, l-a sfătuit însă, insinuant, să fie mai prudent, căci s-ar putea ca partidul să fie de altă părere. Ce s-a întîmplat între timp nu știu, cert este că d-l Gabrielescu nu și-a mai prezentat declarația în plen, iar deputații P.N.T.-c.d. au fost prezenți și la dezbateri, și la votare.

Liberalii, în schimb, n-au ezitat să participe și au votat în favoarea legii încă de la Senat. D-l senator Voica ne-a mărturisit că liberalii vor face o opoziție hotărîtă abia atunci cînd va intra în discuție Legea de funcționare a S.R.I.-ului. Pînă atunci le amintim numai că d-l Virgil Măgureanu a fost luni după-amiază (17 iunie) extrem de generos vorbind cu pietate de marea tradiție politică liberală. Numai F.S.N., la încheierea scrutinului, a aplaudat cu satisfacție și ușurare. Încă o lege intrată în palmareșul acestui partid, unde din exces de zel se mai votează cîteodată și de două ori, iar număratoarea voturilor se face cu destulă larghețe. Joi, s-a supus la vot punctul h de la art. 3, care fusese trimis înapoi la comisie în urma unor discuții care se anunțau interminabile. D-l Șomîcu (P.S.D.R.-Dolj) s-a simțit amenințat de punerea sub incidența legii a extremismului de sorginte comunistă, deoarece, el însuși, socialist declarat, este de filiație marxistă. Pledoaria pe care a susținut-o a provocat atît de multe aplauze în zona grupului majoritar, încît orientarea ideologică a Frontului Salvării Naționale rămîne, în continuare, o mare necunoscută. La același punct inserarea acțiunilor separatiste a stîrnit îngrijorarea minorităților naționale, care se temeau de interpretări abuzive (cum ar fi, de exemplu, extinderea acuzației de separatism asupra situației școlilor), iar d-l Dan Lăzărescu a mai atras atenția asupra faptului că includerea faptelor anticonstituționale ar putea, în împrejurarea în care Constituția va fi adoptată în forma actuală, să scoată în afara legii partidele și grupările care militează pentru instaurarea monarhiei. Iată deci un articol ce a nemulțumit pe foarte mulți, puțînd fi blocat de rezultatul voturilor. În lipsa unuia dintre secretarii Camerei, număratoarea pe

partea dreaptă a făcut-o d-l Mihai Iordache (F.S.N.—Ialomița). D-l Mihai Iordache a rămas pînă acum aproape necunoscut, domnia-sa remarcîndu-se într-o singură împrejurare: cu ocazia Legii Fondului Funciar a votat de două ori; o dată în primele rînduri și, pînă cînd secretarul a parcurs culoarul, încă o dată în spatele sălii. De data aceasta d-l Iordache a numărat voturile și, refuzîndu-ne orice alt comentariu, vom mai spune doar că art. 3, pct. h a fost votat cu majoritate de voturi în forma în care s-a întors de la comisie. (Constituie amenințarea adresa siguranței naționale: „inițierea, organizarea, săvîrșirea sau sprijinirea, în orice mod a acțiunilor, extremiste de sorginte comunistă, legionară, fascistă, rasistă, separatistă cu caracter de segregatie sau care poate pune în pericol sub orice formă integritatea teritorială a României, precum și incitarea la acte cu caracter anticonstituțional.”)

Poate nu vom mai avea ocazia să revenim asupra acestui subiect, de aceea să spunem că legea în cauză, ale cărei pete negre le cunoaștem îndeajuns, a cunoscut, totuși, o seamă de îmbunătățiri. Cea mai importantă este aceea că s-au scos din text „obligățiile persoanelor fizice”, privind realizarea siguranței naționale, ceea ce transformă ultimul alineat de la articolul 2 (cel cu îndatorirea de onoare) într-o prevedere simbolică, fără consecințe. Iar în final s-a mai adăugat un articol potrivit căruia la data intrării în vigoare a legii, orice dispoziție contrară se abrogă. Este o manieră de a limita înclinația S.R.I.-ului de a continua practicile vechii Securități.

Ultima săptămîină a marcat și încheierea primei etape din activitatea Adunării Constituante. S-au aprobat și ultimele teze restante și așteptăm data de 15 iulie, pînă cînd comisia va trebuie să prezinte proiectul Constituției, unificat sub aspectul terminologiei juridice și (se pretinde) polisat din punct de vedere stilistic. Se impune în această privință un comentariu special.

Nu voi lăsa deoparte unul dintre micile (marile) evenimente interne ale Parlamentului: proiectul de lege privind salarizarea deputaților, senatorilor și funcționarilor din aparatul administrativ. Dezbaterile au prilejuit o adevărată revoltă a parlamentarilor, care s-au simțit mereu umiliți de o administrație birocratică și indiferentă. „Nici muncitorii de la Faur, care fac grevă, n-ar consimți să stea la coadă cu o tavă în mînă pentru o ciorbă care nu există.” Nemulțumirile au fost multiple, căci, de la bufetul improvizat și pînă la demersurile complicate pentru obținerea unei simple informații, administrația s-a dovedit, se pare, ineficientă. Am asistat prin urmare la un soi de sindicalism parlamentar, care a găsit în d-l Marțian Dan un adversar, hotărît să tempereze acțiunile contestatatoare. O spunem deschis: pentru prima dată, Parlamentul ne-a fost simpatic, căci l-am văzut cum descoperă el însuși ce înseamnă să înfrunți un aparat administrativ cu gîndire abstractă și indiferent la componenta umană. Ne-am dori, doar, ca această experiență să fie ridicată în plan general și să constituie o platformă în abordarea problemelor sociale.

HORAȚIU PEPINE

împotriva comunismului

Extras din sentința nr. 107/19 mai 1959 a Tribunalului Militar al regiunii a II-a Militară

Cu unanimitate de voturi făcînd aplicațiunea art. 207 al.1 C.P., art. 464 al.1 C.P., art. 101 C.P., art.25. pct. 6, C.P., art. 30 din Codul Familiei și art. 304 C.J.M. condamnă pe:

- **ARNĂUȚOIU TOMA** la **MOARTE** pentru infracțiunea p.p. de art. 207 al.1 C.P. și la **muncă silnică pe viață** pentru infracțiunea p.p. de art. 464 al.1 C.P.

Conf. art. 101 C.P. va executa pedeapsa cea mai gravă.
Se dispune confiscarea totală a averii personale a inculpatului.

.....
Dată și citită în sentință publică astăzi 19 mai 1959 la București.

A RESPECTA JURĂMÎNTUL LUI HIPOCRAT

Serafim Păslaru (medic): Într-o bună zi am fost anunțat telefonic de către medicul șef al raionului Muscel că trebuie să plec pe Valea Dîmboviței, împreună cu o echipă sanitară, ca să-l îngrijim pe muncitorii forestieri care nu puteau coborî jos, la consultații. De la Rucăr am plecat călare, cu rucsacii cu medicamente, însoțit de responsabilul politic. A doua zi, spre seară, am ajuns la un centru de adunare al tuturor lucrătorilor forestieri de pe toată Valea Dîmboviței, de la Izvoare pînă la Rucăr. Fuseseră adunați toți muncitorii, urmînd să li se citească un referat despre cum trebuie exploatate pădurile după sistemele sovietice.

La un moment dat, s-a stins lumina și responsabilul politic a hotărît să se continue la lumina felinarelor. Cînd, dintr-o dată, ușa de la sală s-a deschis și a apărut feava unei puști-mitrălieră.

Toată lumea știa că în munți activează partizanii. A intrat înăuntru un tip cu barbă și mustăți care-a zis: «Bună seara, tovarăși. Continuați-vă ședința că noi stăm la ușă, afară». Și pe urmă, cel cu mitraliera: «Fugăm pe domnul doctor Păslaru să vină pînă afară». Am leșit, mă temeam să nu mă împuște. Și, afară, mă ia de braț și zice: «Mă cunoașteți?» — «Nu.» — «Sînt Cutare.» Era vărul meu, plecat în munți, dar acum avea barbă și eu nu-l mai văzusem de ani de zile. El fusese locotenent de cavalerie la Casa Regală. Mi-au cerut medicamente: aspirine, piramidoane, alcool, vată, feșe — au luat din rucsacul cu care venisem numai ce le-a trebuit. Și mi-au dat un bilet: Materialele următoare... au fost ridicate de noi de la dr. Păslaru. Și au semnat: Partizanii libertății.

Pe urmă, m-au dus înapoi, în sală de ședințe. Responsabilul politic credea că m-au luat afară să mă împuște, dar oamenii, muncitorii forestieri au început: «El nu împușcă pe nimeni. Păi aștia vin prin pădure, pe la noi, dar nu ne fac nimic, noi stăm de vorbă cu ei. El nu are nimic cu noi. Dacă au ceva cu cineva, atunci cu dumneavoastră au».

Era vorba de responsabilii politici. Deci, intrăm înăuntru și partizanul care era cu mine începe să te vorbească: «V-ați vîndut țara. Tăiați pădurile ca să le trimiteți rușilor. Asta nu e o faptă românească» — și multe și multe. Și, la sfîrșit, adaugă: «Continuați-vă ședința, dar să nu lăsați nimeni afară timp de o jumătate de oră, că nu răspundem de ce se poate întîmpla». Responsabilul politic și cu inginerul se băgaseră sub masă, pentru că pe fereastră se vedea cum se plimba unul cu pușca-mitrălieră.

Pe urmă am fost arestat. A început ancheta. Ce legătură aveam cu cel din munți. Și pe urmă... Jilava. Din '56 pînă în '64.

În 1957 eram la Văcărești, la spitalul penitenciar. Și, la un moment dat, a venit în inspecție un general de securitate cu medici după el. Cu noi în celulă era și Ionică Suciu, nepotul mitropolitului Ardealului. L-au întrebat ce condamnare are. — 20 de ani. — Pentru ce fapte? — Pentru acțiune în munții Făgăraș. Eu eram în al doilea an de închisoare, iar el, Ionică Suciu, în al șaptelea. Și generalul zice: — Ei, vezi unde-ai ajuns dacă nu ți-ai văzut de treabă? — Da, domnule general. — Așa e că regret? — Da, domnule general. Și cu tonul ridicat: Regret, îmi pare rău, atîta timp cît mai puteam să fac ceva, trebuia să fiu acolo, în munți, nu aici».

ORGANIZAȚIA DE REZISTENȚĂ NAȚIONALĂ „HAIDUCII MUSCELULUI” VALEA RÎULUI DOAMNEI

Arnăuțoiu Toma (executat), Arnăuțoiu Petre (executat), Arnăuțoiu Ion (mort în închisoare), Arnăuțoiu Laurenția (moartă în închisoare), Arnăuțoiu Victoria, Marinescu Virgil, Marinescu Ecaterina, Marinescu Ion (mort în munți), Marinescu Alexandru, Rizea Gheorghe, Rizea Elisabeta, Belu Laurenția, Săndoiu Ion (executat), Pățitu Ion, Mălureanu Ecaterina, Sorescu Ion, Preda Ion, Oproiu Ion, Dumitrescu Luca, Moldoveanu Alexandru (executat), Berevoianu Victor, Berevoianu Titel, Pascu Vasile, Costea Aurica, Băncescu Verona, Plop Maria (moartă în închisoare), Samoilă Constantin, Samoilă Nicolae, Mihai Gheorghe, Chirea Ion (mort în munți), Chirea Eugen, Chirea Nicolae, Chirea Ileana (moartă în munți), Chirea Aurel, Chirea Ion, Chirea Gheorghe, Chirea Marina, Simion Ana, Adămoiu Nicolae, Teteleu Constantin, Milea Nicolae, Milea Benone (executat), Lemnaru Ion, Știrboiu Gheorghe Gigel, Drăgoi Ion (executat), Drăgoi Corneliu, Berja Petre, Jubleanu Titu (executat), Jubleanu Maria (moartă în munți), Jubleanu Tica (moartă în munți), Popescu Eugen, Cujbescu Toma, Jubleanu Ion, Pățitu Nicolae, Butoi Gheorghe, Alexandra Ion, Popescu Daniel, Popescu Victor, Florea Ion, Belu Vasile, Popescu Gheorghe (executat), Popescu Maria, Popescu Gheorghe, Constantinescu Ion, Constantinescu Iustina, Preduț Iuliana, Maricescu Nicolae (executat), Andreescu Maria, Sorescu Nicolae (executat), Sorescu Maria, Sorescu Gheorghe, Diaconu Ion, Iliescu Nicolae, Mica Ion (executat), Mica Elena, Dumitrașcu Mihai, Andreescu Ion, Comandescu Mucenic (mort în închisoare), Bășoiu Nicolae (executat), Bășoiu Filofteia, Bășoiu Gheorghe, Năstase Ecaterina, Stăncescu Gheorghe, Tomeci Gheorghe (executat), Tomeci Elisabeta (moartă în închisoare), Tomeci Ion, Alecu Eugen, Alecu Ion, Popescu Petre, Nicolae Petre, Ionescu Nicolae, Luca Petrică, Grigore Ion (mort acasă), Șuțu Luca, Vasilescu Nicolae, Grigore Ion, Șușală Ion (mort la Securitatea Pitești), Grigore Nicolae (mort în închisoare), Vișoianu Iosif (mort în închisoare), Ardei Gheorghe (mort la Canal), Ciolan Nicolae, Nițu Iosif, Tache Ion, Iacobescu Nicolae, Paul Paul, Nițu Nicolae (executat), Paul Gheorghe, Popescu Constantin (executat), Mămăligă Gheorghe (mort în munți), Florea Elena, Derioiu Simion, Dragomirescu Ilie, Diaconescu Nicolae, Mănescu Nicolae, Ionescu Nicolae (șef post), Samoilă Laurențiu, Lemnaru Iulia, Lemnaru Elena, Sofan Ion (mort în închisoare), Pașal Constantin, Săndulescu Constantin, Matei Constanța, Samoilă Constantin, Tefeleu Ion, Belu Gheorghe, Sufan Elena, Belu Ion, Manolescu Nela, Manolescu Virgil, Pățitu Gheorghe, Coman Victoria, Arnăuțoiu Ioana, Radu Libertatea, Bănățeanu.

nesupunerea în munți

A AVEA CAPUL PE UMERI

Din mărturiile lui ION GAVRILĂ, participant la rezistența din Făgăraș

Oameni care au pus mina pe armă

Anul 1948, numit de comuniști „Inceputul revoluției socialiste în România”, a semnificat încercarea de lichidare a oricărei rezistențe în țară. Alegerile trucate, izgonirea regelui, distrugerea partidelor istorice, valorile de arestări ale fruntașilor politici, toate acestea arătau că regimul comunist, cu toată lieta de cozi de topor cu care se întovărășise, nu avea să se dea în lături de la nimic pentru a pune mina pe putere și mai cu seamă pentru a o păstra. A fost momentul în care rezistența anticomunistă a început să activeze în ascuns. Existau la acea vreme în zona Făgărașului mai multe organizații de luptă anticomunistă: Frăția, organizația a elevilor de la Liceul „Radu Negru” din Făgăraș, organizația muncitorească de la Uzinele I.A.R. și Astra din Brașov, organizația studențească, organizația militară a ofițerilor activi și a celor deblocați din Făgăraș, veterani de război — foști voluntari — conduși și organizați de învățătorul Pridon, căpitan în rezervă, o organizație a intelectualilor în jurul Viștei de Jos condusă de Olimpiu Borza.

Dar în afara acestor nuclee organizate erau și multe acțiuni individuale. De pildă, tânărul Dumitru Moldovan din Lisa, într-o bună zi, a dat foc steagului rusesc. După un an de închisoare, în 1950, de unul singur, cu un pistol-mitrălieră și cu o pușcă a luptat o vară întreagă cu toată securitatea trimisă după el. Prin vînzare a fost prins și împușcat, dar a supraviețuit.

Atunci cînd am hotărît să urcăm în munte nici unul dintre noi nu a reprezentat vreo mișcare politică. Dintre sutele de oameni care au fost alături de noi n-am știut dacă au fost țărăniști, liberali ori legionari. Cînd erai hătuit și băteai la o ușă, nu întrebai: — nene, ai fost țărăniș, liberal ori ai carnetul roșu în buzunar. Pentru că, de pildă, în seara de Crăciun a anului 1951, după ce zile în gir stătusem în zăpadă, am bătut la ușa unui fost prieten de-al tatălui. — Ce-i cu tine, Ioane? Trăiești? — m-a întrebat. — Trăiesc, nene. Puie, dar nu sînt singur, sîntem mai mulți. Și după ce ne-a băgat în casă, și ne-am încălzit, nenea Puia ne-a spus: — Mă, voi știți că eu am carnetul roșu în buzunar? — N-am știut, nene Puie, dar dacă n-oi avea încredere în dumneata, atunci în cine să am?

Vreau să spun, deci, că rezistența în munți nu a fost problema unei organizații politice anume. Era a suflării românești care se împotriva comunismului și pentru acest lucru au fost oameni care au pus mina pe armă. Oameni care au murit.

Credința în demnitate

Existau în organizațiile de luptă anticomuniste două tendințe: una de așteptare a unui moment mai bun, în ideea de a nu muri cu un ceas înainte de-a fi nevoite de noi — atitudine dictată de oamenii politici cu care eram în legătură —, și tendința de a acționa imediat. Mulți tineri, scăpați de valul arestărilor din '48 erau pentru acțiune imediată. Așa s-a constituit nucleul celor care am urcat în munte, hotărîți să lupte cu arma în mînă. Este vorba de Hagu Laurian, Chiuldea Ion, Mihai Moga, Marcel Cornea, Virgil Rades, Bărcuteanu Moise, Gheorghe Sovăială, Andrei și Gheorghe Hașu, Remus Sofonea, Gelu Novac, Nelu Novac, Silviu Socol, Ion Ilie, Victor Meșu și cu mine.

Făcînd o trecere în revistă a celor care activaseră în organizațiile de luptă anticomuniste mi-am dat seama că abia un sfert scăpaseră de arestări.

În 1949, știam de acțiunea colonelului Arsenescu, pe versantul sudic al Făgărașilor. Am încercat și am reușit să luăm legătura cu această grupare, cerîndu-le sfatul cum să acționăm. Am primit de la ei mesajul de-a acționa așa cum credem noi de cuvînt, pe partea nordică a Făgărașilor. Știam, de asemenea, de acțiunea fratrilor Petre și Toma Arnăuțoiu din Iezer și Păpușa. Am adoptat tactica și strategia grupării fratrilor Arnăuțoiu. Și anume, de a nu ne implica în lupte făcînd direct, și de a căuta să rezistăm cît mai mult.

Între timp, în iarna lui 1950, apăruseră în ziare condamnările foarte aspre ale celor care luptaseră în munții Semenicului. Mi-l amintesc pe Andrei Hașu care, nervos, a avut prima reacție: — Oamenii

ION GAVRILĂ a condus mișcarea de rezistență de pe versantul nordic al munților Făgăraș din 1948 pînă în 1955 • ION GAVRILĂ este unul dintre oamenii care au luptat cu arma în mînă împotriva comunismului • Ca prin miracol, el a scăpat din nenumăratele încercuiri ale trupelor de securitate • În 1955, printr-o abilități infiltrare a unui agent de securitate, gruparea lui ION GAVRILĂ este, practic, lichidată • În 1957, ION GAVRILĂ este judecat și condamnat la moarte în contumacie • Trăiește ascuns • Securitatea reușește să-l prindă „prea tîrziu” • Atunci cînd pedeapsa era deja preșterisă • Dar securitatea rămîne vigilentă. Și astăzi, după revoluție, după Berevoici, telefonul și corespondența lui ION GAVRILĂ merg prost •

mor în Banat și noi stăm și așteptăm! Ce așteptăm? Să vină americanii? Ne-am decis să acționăm. Am făcut niște manifeste și le-am răspîndit. Mai fuseseră niște manifeste trimise de rege și de Comitetul Național Român aflat în străinătate (poate singura dată de atunci și pînă în prezent cînd opoziția din afară țări s-a unit).

Eram conștient că singuri nu putem birui (nu am crezut niciodată în venirea americanilor), dar voiam să întrefinim lumina, speranța, încrederea că mai există demnitate. În 1952, cînd am apărut la cabană, la Bilea, chiar așa le-am vorbit celor 200-300 de turiști: Spuneți celor din țară că mai există un colț din Regatul Român care nu și-a plecat capul înaintea comunismului iar acest Regat va rămîne liber atîta timp cît ne vor sta capetele pe umeri.

Urcasem în munte cei care deja eram urmăriți, trecuți pe toate listele negre și care nu mai aveau nimic de pierdut. Jos, aveam legături cu organizațiile care acționau în ascuns, dîndu-ne informații despre mișcările securității, aprovizionîndu-ne cu hrană, medicamente și haine. Cei de jos constituiau rezerve care orînd ar fi putut să ne înlocuiească.

La început, ne-am fixat un soi de tabără în munte. Am instalat corturi, făcînd de strajă ziua și noaptea, ne duceam și reveneam în același loc. Ne-am dat seama însă că era extrem de periculos. Puteai fi încercuit și lichidat cu cea mai

ne-nu văzut pe noi și nu au tras. După cum mi-am amintit de o noapte în care 10-15 soldați stăteau în jurul unui foc și pe care ai fi putut să-i uici cu o singură rafală. Dar nu ei erau dușmanii noștri.

Lupta noastră avea un ideal și un caracter profund creștin. Nu a existat nici o singură faptă de-a noastră care să nu se înscrie în onoarea militară și în fapta creștină.

Mulți și-au pus întrebarea cum de am rezistat atîta ani, cînd asupra noastră acționau cu divizi, cîini, agenți infiltrați. Pot să vă spun că am rezistat în primul rînd pentru că eram frați, ne cunoșteam de multă vreme și nu ne adunasem împreună întimplător. În al doilea rînd, eram oameni crescuți la munte, cunoșteam muntele, cunoșteam oamenii muntelui și, în rîndul lor, oamenii ne cunoșteau pe noi. În fiecare sat aveam puncte de sprijin, rude, prieteni, colegi de școală, preoți greco-catolici fugiți, preoți ortodocși. Au fost oameni care au rămas oameni.

Înceștări cu securitatea

În anul 1954, ne-am împărțit încă din primăvară în două grupe: o grupă ușoară în care erau Pop Jean, cu mine, cu Ilie, Sofonea și Gelu Novac. Cealaltă grupă a rămas în partea răsaritoană urmînd ca în felul acesta să putem controla practic toți munții.

Era în august însă o vreme urîță, ninșea. Eu și cu Sofonea ne-am apropiat de o stîna. Pe ciobanul de acolo îl cunoșteam de mai multă vreme. Am intrat înăuntru fără arme și omul a început să ne pregătească masa. Nu mîncasem nimic de două zile. În timp ce bacul mestec în mămăliga, am auzit afară două focuri de Z.B. Il lăsasem pe Pop Jean să ne aștepte, și el, văzînd că nu ne întorcem repede, a venit spre stîna. A văzut cum o companie de securitate înainta pe vale în sus și cum trei ofițeri securității s-au apropiat de stîna, vînd să intre. A tras asupra lor soldații s-au speriat, încercîndu-se în fuga unii pe alții. Am tras la rețea niste cojoace pe noi și-am ieșit afară, luînd-o spre pădure. Ofițerii nu comandat „culcat”. Numai că locul în care se aflau soldații era cu apă, așa încît mișcarea lor a durat. Atunci, noi am aruncat cojoacele peste niște bolovani și am auzit comanda „foc”. O sulă de pistoale-mitrălieră au tînit cojoacele. Am reușit să ne îndepărtăm, trăgînd cu pistoalele mici. (...)

Ce a primit cel care i-a vîndut

Era a treia zi de cînd nu mîncasem nimic. Ca să ajungem mai repede jos, am luat-o pe poteca oficială, unde ne-am întîlnit cu trupul de securitate. Am încercat să-i ocolim, dar am dat de altă linie de securitate. — Era ceea ce se numește un fund de săvod. În ciocnirea care a urmat a căzut Ion Ilie. Ceilalți am reușit ca să scăpăm din luptă și după mai multe întîmplări — se împliniseră cinci zile de cînd nu mîncasem nimic — am ajuns lângă Rușă-Făgăraș. În vîile satului am avut o altă ciocnire cu securitatea, am reușit să scăpăm și de data aceea, am trecut Otul prin vad și, în pormbustile satului Voivodeni, ne-am întîlnit cu grupul Chiuldea — Hașu, alungați din alte părți. Dintre ei lăsasem Gelu Novac și Gheorghe Sovăială, plecați la cineva, pe Tirnave. Ne-au povestit de întîlnirile lor cu securitatea din munții Pecineagu și Tagu. Acolo au dat peste o grupă de securitate care n-a tras în ei, spunîndu-le: — Sîntem prahoveni!

Ce s-a întîmplat cu Gelu Novac și Gheorghe Sovăială. Ei ajunseseră aproape de Obreja acolo unde se varsă Secașul în Tirnave. Au avut încrederea într-un paznic de cîmp căruia i-au dat bani ca să le cumpere pîine. Dar paznicul s-a dus la securitate și i-a pîrit. Locul a fost încercuit de trupe. Paznicul a apărut dînd semnalul iar Gelu Novac, nebînuind nimic, a ieșit. A căzut ucis, apucînd să spună: — Asta țî-i pîinea? Gheorghe Sovăială a rămas cu două arme și toată noaptea s-a luptat cu securitatea încercînd să iasă din încercuire. La un moment dat i-a surzinit pe ofițerul de securitate Bălan, lîngă o căpîta, i-a împușcat și i-a luat arma. A rezistat pînă dimineața, pînă cînd a terminat toate cartușele. A ieșit în fața lor și a căzut secerat.

Cel care i-a vîndut a primit răsplată hainele, ceasul, încălțămîntea.

50 de ani de la pogromul din Iași

Raportul nr. 1042 din 29 iunie 1941 al Prefecturii Jud. Iași – către Ministerul Afacerilor Interne –

Raportăm că în noaptea de 28-29 iunie a.c. s-au tras numeroase focuri de armă din case particulare, în special de pe străzile Toma Cozma, Păcurari, str. Carol și Sărărie, alarmând cetățenii germani, români și populația civilă, producând o mare panică.

S-a tras asupra căldirii Liceului Internat unde este cantonată o unitate militară germană, într-o casă aflată vis-a-vis de ea.

De asemenea s-a tras asupra unei coloane în marș a unei trupe de infanterie românească, ce trecea prin oraș spre front.

Aceste focuri au început către ora 21 și au durat până dimineața.

Din cercetările făcute de poliție și Garnizoană rezultă că nu s-a produs decât omorârea unui civil și un soldat german rănit.

Nu s-a putut prinde nici un individ în flagrant delict.

Se crede că focurile de armă sînt opera unor indivizi organizați, care urmăresc să producă panică atât printre unitățile germane și române, cât și în sîrul populației orașului. S-au arestat pînă acum un număr de 2000 de indivizi evrei și creștini, alți de patrulile românești, alți și de cele germane, acești indivizi sînt în curs de cercetare și triere la Chestura de Poliție.

După indicațiile obținute pînă în prezent, se constată că se caută de către anumiți indivizi să arunce vina asupra evreilor din oraș, cu scopul de a alina astfel armata germană și română, precum și populația creștină contra evreilor, pentru a da loc la uciderea în masă a acestora.

S-au luat intense măsuri de pază de către Comandantul Garnizoanei, de Chestura de Poliție, în urma cererii pe care subsemnatul personal am făcut-o încă din după amiaza zilei de 28 iunie a.c. către Dl. General Stavrescu Comandantul M.U.

Subsemnatul am cerut din timp aceste măsuri de pază în întreg orașul, deoarece în aceeași zi – 28 iunie 1941 – către orele 11,30 un grup de soldați de la trenul regimentar al Reg. 13 Dorobanți și din Coloana de muniție nr. 14 au jofuit și maltratât grav pe evrei din str. Aurel Vlaicu în apropierea căreia sînt amplasate aceste două formațiuni.

Pentru a preveni eventualele dezordini și maltratări contra evreilor și deci să se dea loc la mari turburări, subsemnatul am cerut personal D-lui Comandant M.U., Comandantului Garnizoanei și Chesturii de Poliție să se ia cele mai severe măsuri de pază cu unitățile ce le are la dispoziție în Garnizoana Iași.

Semnificativ este faptul că între soldații de la Trenul regimentar Reg. 13 Dorobanți care s-au dat la jaf și maltratări contra evreilor este un sergent maior T.R. Manoliu Mircea din Bivolari și care au fost identificați ca fiind legionari.

De asemenea, acest sergent maior însoțit de caporalul Neculau de la aceeași formație au arestat și ucis prin împușcare în noaptea de 27 spre 28 iunie a.c. fără a avea ordin din partea vreunei autorități un număr de 6 evrei din apropierea cartierului unde este instalată această formație.

Faptele săvîrșite de acești cunoșcui legionari, împușcăturile ce au avut loc în cartierul Păcurari și Toma Cozma, unde sînt cel mai mulți legionari, precum și faptul că în după amiaza zilei de 28 iunie a.c. s-a prins de către Inspectoratul de Jandarmi un tânăr legionar înșercînd în apropierea acestui Inspectorat, la care s-a găsit un testament scris cu o zi mai înainte, din care se deduce că făcea parte dintr-o echipă a morții, mîndritulesc a face unele deducții, atribuind aceste fapte unor elemente legionare.

Întreaga chestiune este în curs de cercetare către organele polițienești, pentru a se prinde cei vinovați.

S-au luat măsuri de către Dl. Gen. Comandant al M.U. ca începînd de astăzi, circulația în oraș să fie complet oprită pentru civili cu începerea de la orele 17.

Am cerut din nou D-lui General Comandant al M.U. precum și Garnizoanei, aplicarea celor mai severe măsuri pentru a se face pază în interiorul orașului și a se opri orice tentativă de pogrom împotriva evreilor, care ar da loc la mari dezordini.

Vă voi ține la curent cu constatările ce se vor face și măsurile ce se iau.

Prefectul Jud. Iași
Colonel ss/Captaru D.

Copie de pe raportul Prefecturii Jud. Iași – Cabinet – nr.1074 din 29 iunie 1941, adresat D-lui Ministru al Afacerilor Interne – Cabinet

Urmare la raportul 1042 din 29 iunie, raportăm următoarele:

1. În noaptea de 28 spre 29 iunie focuri de armă s-au tras de indivizi rămași necunoșcui, din diferite cartiere ale orașului și în special pe străzile: Păcurari, Toma Cozma, Carol și Sărărie. Aceste focuri mai rare la început, s-au înțeles între orele 24-3, începînd către orele 7.

2. S-au arestat și adus la chestură pînă la această oră circa trei mii inși, în mare majoritate evrei, care sînt triați, rămînd pînă în prezent una mie în curs de triere. Cele mai multe arestări s-au făcut de patrulile germane.

3. Astăzi de la orele 7 la 15,30 cînd s-au auzit din nou împușcături dese în oraș, care continuă și acum.

4. Soldații germani și români continuă a aresta și maltrata populația evreiască.

5. Comandantul Garnizoanei și poliția nu pot stăpîni situația, deoarece forțele de care dispun sînt cu totul insuficiente. Este absolut nevoie de a se trimite la Iași unități puternice de Cavalerie și infanterie. Cîțiva derbedei civili s-au dat la jefuirea caselor evreilor arestați.

6. Comandantul Garnizoanei care are în subordine unitățile Garnizoanei Iași, este lipsit de energie și e nevoie de a fi înlocuit printr-un ofițer destoinic.

7. La orele 16,30 împușcăturile continuă cu multă furie în centrul orașului și în jurul chesturii. Un soldat german a fost împușcat. Patrulile de soldați germani și de poliție germană fac percheziții și arestări de evrei, pe care îi îndreaptă spre chestură. Soldații germani sînt foarte îndrăgiiți și maltratează pe evrei. Sînt cîțiva evrei împușcați de germani.

8. Dl. General Stavrescu a venit în persoană la chestură pentru a liniști pe soldații germani, care se ocupă cu arestarea evreilor. Am cerut d-lui General Stavrescu să intervie pe înșă Comandantul German pentru a retrage patrulile și poliția germană.

Prefectul Jud. Iași
Colonel ss/Captaru D.

Extras din raportul 1263 din 17/VII.1941 al Prefecturii către Ministerul de Interne

Urmare la raportul 1214 din 14/VII. a.c.:

Avem onoarea a vă ruga să binevoiți a aproba ca evreilor care au fost evacuați fără nici o vină în zilele de 29 și 30 iunie a.c. în comuna Podul Iloaiei să li se permită a fi readuși în Iași, bineînțeles cei care nu sînt suspecți, deoarece zilnic ni se adresează cereri în acest sens, iar Chestura Iași avizează favorabil în majoritatea cazurilor.

Prefectul Jud. Iași
Colonel ss/Captaru D.

Așa au voit oamenii

„Este fără îndoială adevărat că campania antisemită dusă de regimul legionar, atacuri enecante din presă, actuala colaborare cu Germanii antisemită și atitudinea guvernului în timpul absenței generalului Antonescu, aflat pe front, timp în care d-lui Mihai Antonescu a fost prim-ministru temporar, au avut toate efectele lor asupra opiniei publice, tinzînd să o facă în special antisemită, dar nu pot să cred că țara în întregime aprobă de bună voie masacrul și brutalitatea în rezolvarea problemei evreiești. (...) Oricare ar fi cauza, 1941 s-a dovedit a fi un an negru pentru evreii din România.”

La 19 august 1941, Legația Statelor Unite ale Americii de la București informează Washington-ul despre evenimentele din 28 iunie-6 iulie de la Iași.

Cele câteva documente pe care le publicăm astăzi refac, perțel, firul evenimentelor, devedînd că administrația românească a încercat să stăvilească furia cerbă a armatei germane, a elementelor legionare din armata română și a cîtorva civili. Soarta colonelului Dumitru Captaru, prefectul Iașului la acea dată, se alătură destinului tragic al miilor de victime ale acelor zile.

Rapoartele colonelului Captaru către Ministerul de Interne, către Garnizoana militară și Chestura de Poliție pentru a lua măsuri de a se opri masacrul, informații despre gravele înmîntări ale trupelor germane, în afara atribuțiilor de control și ordine interioară, cererea de a fi arestați alți legionari și civili, cît și soldați germani ce jofuiau și maltratau populația evreiască au reușit să limiteze proporțiile pogromului de la Iași.

Comandamentul german îl acuză însă de filosemitism și, în luna noiembrie 1941, colonelul e trimis pe frontul de est.

După o lungă perioadă de prizonierat, în anul 1946 e adus în țară prin comisia aliată de control. Verificat de comisia de anchetă a Tribunalului poporului, care îl găsește nevinovat în funcția de prefect deținută în iunie '41, cazul este înaintat către Înalta Curte de Justiție și Casație Militară, parchetul general. După cercetările riguroase ale acestor două instanțe, colonelul Captaru este găsit complet nevinovat, cazul său fiind clasat (conform adresei 6704 din 26.XI.1946 adresată de parchetul general secretariatului Ministerului de Război).

Valul de arestări în rîndul ofițerilor armatei române ce a debutat în 1948 nu putea să-l ocolească. În luna mai, 1948 este ridicat, judecat în pripă, împreună cu generalul Stavrescu și colonelul Chiriovei, și condamnat „în baza art. 3 din legea nr. 29/1947 pentru urmărirea și sancționarea celor vinovați de crime de război sau împotriva păcii ori umanității, la muncă silnică pe viață, una sută milioane lei amendă și degradarea civică pe timp de 10 ani” prin decizia nr. 2628 din 26 iunie 1948.

Soția și cei doi copii rămîn pe drumuri. În baza acelei amenzi, familia îi sînt confiscate absolut toate bunurile. Astăzi 27 octombrie 1950, s-a ridicat toate lucrurile confiscate conform inventarului de lașă” – consemnează în procesul-verbal domnul Hescalovici Bulum, delegat din partea comitetului provizoriu al Com.

Urbane Iași – Biroul Bunum. Feu- ca D. Captaru (flice la Dum. tr. Captaru), judecător provizoriu pentru cauze penale la Tribunalul Vaslui, primește la 31 oct. 1948 următoarea adresă: „An onoarea să vă comunic că prin decretul 2140 din 27 al curentului, sîntez pusă în disponibilitate pe baza art. unic din decretul 2-0 publicat în Monitorul Oficial nr. 216 din 17 septembrie 1948” (Ministru ss/Mihăilă). Fiica colonelului, Florin, i se respinge, în scrisoarea '49, cererea de intrare la Institutul de Artă Iași.

„Draga mea soție, scumpii mei copii,

Nenorocirea care a căzut ca un trîznit pe capul nostru este imensă. Voi știți că nu am nici o vină în cele petrecute la Iași în iunie 1941. Fatalitatea a voit ca la acea dată să îndeplinesc funcția de prefect. Am făcut atunci tot ce mi-a stat în putință pentru a salva pe evrei. Dar acesta a fost probabil destinul ce mi-a fost hărăzit. Eu vă cer scuză de marea durere pe care fără voia mea v'am căsunat-o. Nu știu dacă ne vom mai întîlni în viață, poate că despărțirea este pentru totdeauna; așa au voit oamenii...” – scria colonelul Dumitru Captaru în momentul cînd a aflat decizia de condamnare a Curții București.

După 12 ani de închisoare, a fost eliberat, avînd domiciliu obligatoriu în Bărlan pînă în '963.

În luna mai 1964, colonelul Dumitru Captaru moare, răpus de suferințele îndurate la Jilava, la Văcărești, la Aiud, la Gherla.

La 50 de ani de la singerosul iunie '41, sîntem dator să ne cîlim. Cu toții.

SORIN FAUR

Mulțumim doamnei Felicia Captaru, singura supraviețuitoare a familiei colonelului Dumitru Captaru, pentru documentele și informațiile pe care ni le-a pus la dispoziție.

Iași 29 iunie 1941. Așa a început...

Întilnirile Confederației Europene

CONSTRÎNGERILE GEOGRAFIEI?

Înainte de a merge la Praga, pentru a participa la întâlnirea consacrată Confederației europene, organizată de președintele Cehoslovaciei, d-l Václav Havel și de președintele Franței, d-l François Mitterrand, mi-am adunat încă o dată gândurile care pe mine însumi, încă de multă vreme — ca român și ca european, cum mă simt și cum m-am simțit de când mă știu cu adevărat — m-au bîntuit mereu în legătură cu tema rădăcinii cel mai puternic înșurubate în propriu-i temei existențial și, în exact același timp, a coroanei larg desfășurate în vîntul universalității. Am scris, în acest sens, un text, intitulat Europa diferențelor, ca un fel de protest de principiu împotriva oricărei omogenizări impuse, după modelul oriental al autocrației atotstăpînitoare, de pe urma căreia jumătatea de Est a Europei a avut atîta de suferit. Oricum, pentru mine era împedat, în drum spre Praga, că, dacă o standardizare oarecare urma să ne pîndească, venind din Occident, în orice caz de atomizarea-compresarea-omogenizarea de tip siberian am scăpat, măcar de ea, o dată pentru totdeauna. Nu mică mi-a fost deci mirarea, intrînd în sala mare care adăpostea ședința inaugurală a

acestei întîlniri paneuropene, să văd, pe peretele din spate, o imensă hartă a „Europei”, care începuse de la Oceanul Atlantic, așa cum de cînd lumea știam, dar care se termina — de necrezut! — tocmai la Oceanul Pacific, incluzînd după Vladivostok, pînă și Insulele Kurile.

Mi-am zis: de ce ți-e frică, nu scapi. Și dacă, în timpul celor două zile de lucru în comisii, cu oameni care plecau de la „măruntel” nevoi reale ale locurilor de unde proveneau, aprehensiunile mele s-au potolit întrucîtva, ei bine!, în momentul în care am ascultat discursul de încheiere (trebuie să recunosc: magistral) al Președintelui Franței — bazat pe înalte considerațiuni zonale desigur, într-un spirit oarecum „superior”, de politică deliberat „mondială”, dispusă să lase pe dinafară diferențe considerate irelevante —, aprehensiunile mele au revenit în forță.

Cu gândurile acestea amestecate m-am întors în țară convins însă totodată că, oricît mi s-ar pune sorții împotriva, depinde de noi ca stihia totalitarismului oriental să nu ne mai invadeze niciodată mințile, sufletele și instituțiile. Dacă vom ști să facem cu adevărat curat la noi în casă, vom intra în Euro-

PRAHA 1991

pe cu propria noastră diferență, îmbogățind Europa cu ceea ce n-ar avea în lipsa noastră — și îmbogățindu-ne, noi la rîndul nostru, cu ceea ce n-am putea avea dacă nu ne-am împărțși cu reală deschidere, din toate diferențele europene.

(M.Ș.).

Mihai Șora

EUROPA DIFERENȚELOR

I. Stadiul în care ne aflăm

Ce poate fi mai ușor decît să spun: Europa? În schimb, e ceva mai greu să-ți reprezîți cu adevărat Europa: întreaga Europă, în totalitatea desfășurării ei spațiale ca și în plurimilenara ei profunzime temporală. Termenul, considerat în pură lui sonoritate, ne-ar determina fără îndoială să percepem unitatea care îi subîntinde. Obiectul, dimpotrivă, ne-ar obliga să nu găsim — în lipsa unui nume care să le adune laolaltă — decît diferențe și decalaje: înemînția greoaie a locuitorilor din Nord, într-adevăr, nu seamănă deloc cu agilitatea expansivă a meridionaliilor, după cum nici freneticul activism al occidentalilor nu se aseamănă cu alura nonșalantă — deși uneori încovoiată de griji — a celor din Levant. Vrem-nu vrem, trebuie să ne resemnăm: adevărata Europă este o Europă a decalajelor și a diferențelor (suma diferențelor semnificîndu-i fără îndoială bogăția; cît despre decalaje, ei bine! ele ar fi ca un fel de urmă tenace — și încă dureroasă — a nenumărate eșecuri risipite de-a lungul întregii ei istorii multimilenario).

Europa, după cum se vede, este un covor pestrîl. O „fantastică pestrîleală”, cum spune Montaigne despre Platon. Dar, dacă pestrîleala există, atunci e împedat că e vorba de exact pestrîleala acestui covor anume, nicidecum de a altuia. Europa, bogată cît cuprinde în aspecte contradictorii, este totuși una în profunzime. Căci nu e vorba, în cazul ei, de o

multiplicitate haotică; e vorba, dimpotrivă, de o multiplicitate integrată, sau cel puțin integrabilă — deci unitară. Totodată, nu poate însă fi vorba de cine știe ce unitate rigidă, subîntinsă de o substanță omogenă; unitatea Europei este o unitate suplă, compusă din tensiuni în echilibru dinamic; pe scurt, o unitate vie.

Aceasta este, cu adevărat, Europa: o unitate vie, pe care diferențele o îmbogățesc iar decalajele o fac să sufere.

II. Problema decalajelor

Diferențe și decalaje — și unele și altele trebuie luate în seamă. Însă nu în același fel. În timp ce pe acestea din urmă trebuie să le reducem progresiv și, la limită, să le suprimăm pur și simplu, în cu totul alt mod se pune problema diferențelor: pe acestea trebuie nu numai să ni le asumăm, ci să le și cultivăm. Voi reveni asupra ideii. Deocamdată, să rămînem la decalaje. Toată lumea va fi de acord că un substanțial ajutor străin este absolut necesar pentru ca țările noastre, împotmolite cum sînt în mizerie materială și morală, să poată reveni la normal într-un interval rezonabil. Însă doar ajutorul străin nu ajunge. Mai trebuie să punem și noi umărul. În egală măsură — și poate, uneori, în primul rînd. Cel puțin, acest lucru este necesar — și încă cum! — atunci cînd e vorba de propria mea țară, România, unde situația se complică și mai mult din cauză că puterea instaurată, puternic marcată de stilul stalinist care a precedat-o (și pe care l-a

moștenit), pare să se simtă la largul ei în albia încă existentă a fostei stări de lucruri, atît în sfera economicului, cît și în aceea a politicului, și se mulțumește să se prefacă dornică de a se angaja pe drumul democrației — ceea ce poate eventual să-i înșele pe observatorii străini foarte grăbiți sau prea binevoitori, dacă nu direct interesați, dar care oricum are drept urmare, printre altele, descurajarea milioanei de oameni aparținînd populației active a României, pe care îi privează de o motivație reală a muncii lor.

Acestea fiind spuse, este totuși absolut necesar ca înclinația spre delăsare, proprie țărilor Estului european — și nu fără legătură, de altfel, cu atitudinea lor generală față de Timp — să fie puternic zgîlțită, pentru ca, în sfîrșit, țările noastre să se redreseze. Folosirea sută la sută (și la un înalt nivel de profesionalitate) a timpului consacrat activității productive este o necesitate de neevitat. Nu poate fi vorba, într-adevăr, de-a alege căi ocolite: rîndament, performanță, competitivitate — iată direcțiile în care, vînd-nevînd, trebuie să ne angajăm. (Să ne angajăm, desigur, și chiar în profunzime, dar fără ca să ne lăsăm totuși și înghițîți.) Raportul nostru cu timpul orizontal-vectorial, cu timpul în care se desfășoară proiectele și activitățile noastre (proiecte pe care trebuie neapărat să le ducem la capăt în termen util), e cazul, fără îndoială, să fie cît mai tensionat (și apăsător cît mai „serios”) cu putință; însă acest raport tensionat trebuie să l se adauge un altul: raportul nostru de-tensionat cu timpul Contemplației. Această din urmă relație — legîndu-ne fără nici un fel de constrîngere de ceea ce am putea numi „harul Clipel” (un fel de Timp vertical nevectorial, în care gratuitatea absolută este la ea acasă) — trebuie, la rîndul ei, să fie menținută și ea în viață, de n-ar fi decît pentru gînta Poeților,

respectiv a „creatorilor” în sensul larg al cuvîntului, ca garanție a propriei noastre identități și a propriei noastre rațiuni de a fi.

III. Diferențe și deschidere

Asumarea diferențelor să însemne oare că ajunge să te mulțumești cu asumarea (și cultivarea) propriului tău specific — și nimic în plus —, ignorînd pur și simplu specificul altora? Cîtuși de puțin!

În fond, a-ți asuma propria diferență și a o cultiva nu e deloc totuna cu a te zidi într-o iluzie asupra ta însuși, pe care ai sfîrși prin a o idolatriza, înseamnă pur și simplu a lua asupra-ți un anume potențial cu care ai fost înzestrat fără ca tu însuși să fi mișcat vreun deget pentru asta. Să-ți asupră-ți cu adevărat, adică să-ți crezi toate condițiile ca să se dezvolte fără piedici și să-și dea întreaga măsură — pentru cel mai mare bine, nu numai al tău personal, ci și a tot ceea ce te înconjoară.

Ceea ce, totuși, dorim cel mai mult, nu este ca un anumit individ sau o anume comunitate să-și asume propria diferență și să-și cultive — ceea ce, într-o oarecare măsură, se înțelege de la sine — ci ca fiecare (indiferent că este vorba de cutare individ sau de cutare comunitate) să se întoarcă spre Celălalt și să-și asume cumva specificul aceluia anume și să-și cultive. Să-ți cultive, asta vrea să însemne: nu numai să-ți permiți să se desfășoare, ci și să-ți faciliteze, în măsura posibilităților, prin toate mijloacele de care dispune, libera desfășurare.

La acest stadiu, de deschidere spre toate azimuturile, trebuie să accedem dacă aintem cu adevărat hojărîți să edificăm o Europă bogată în potențialul — nu numai material, ci și spiritual — al tuturor naționalităților care o alcătuiesc. O Europă omogenă în sensul strict al termenului ar fi o Europă săracă,

Toate țările din Estul și Centrul Europei au suportat, într-adevăr, pe durata unei jumătăți de secol cu aproximație, o insuportabilă presiune omogenizantă care a fost cît pe ce să le aneantizeze — iar concluzia acestei oribile experiențe istorice este cum nu se poate mai clară: nu poate exista o Europă adevărată decît ca Europă a particularităților asumate.

Pentru a atinge acest țel, trebuie să începem prin a vrea să ne cunoaștem între noi. Înțeleg prin asta: să vrem realmente să ne cunoaștem — ceea ce implică elaborarea prealabilă a unei veritabile politici de contacte și de schimburi de toate felurile, începînd cu libera circulație a oamenilor. Și din moment ce e vorba de deschidere, să nu uităm că în primul rînd marilor națiuni din Vestul european le revine să renunțe la autosuficiența lor culturală și să se deschidă în sfîrșit înspre omoloagele lor de talie mai mică, plasate geopolitic mai puțin avantajos pe harta europeană, ceea ce explică fără îndoială caracterul, ca să-l spunem așa, eliptic al vieții lor instituționale, începînd cu instituția statală, care le-a lipsit cu desăvîrșire din cînd în cînd.

Îmi voi permite să închei acest cuvînt ca român. Și o voi face pentru a spune că România are nevoie de o Europă confratimă, ca o condiție indispensabilă pentru a reuși să se regăsească pe sine așa cum este ea în profunzime și cum a și reușit să se manifeste ori de cîte ori istoria marilor imperii ce o înconjurau îi acordă răgazul necesar ca să-și mobilizeze resursele profunde — ascunse de obicei — și să le dea în vîlscag.

Ei bine!, văzută din România, această Europă se află la Vest și la Nord — poate chiar la Sud. În nici un caz la Est.

Traducere de
NICOLAE BALTA

